

dringer fra den ene hovedstad til den anden som følge af forskelle i realløsniveauerne, (hvilket ikke forhindrer, at enkeltpersoner kan opnå betydelige forbedringer).

Man må dog stadig have i erindring opgørelsernes usikkerhed, de mange arbitrære forudsætninger, på hvilke beregningerne bygger, de udtrykkelige begrænsninger i de foreslåede løsninger og de mange komponenter, der bestemmer menneskelige livsvilkår (jfr. U.N.-eksperternes betænkning), som komiteen slet ikke går ind på og som omtalt stiltiende forudsætter er ens i de betragtede lande, hvilket ikke i alle tilfælde er på forhånd givet.

De to betragtede rapporter er kun små skridt på den vej, der skal føre til, at der på verdensomfattende basis kan gives meningsfulde svar på spørgsmål om internationale sammenligninger af økonomiske og sociale vilkår. De viser, at målet foreløbigt fortøner sig i det fjerne, men også, at man på selve farten under vejs til målet kan finde resultater og oplevelser af værdi.

Kirsten Rudfeld.

Kjeld Bjerke: Opsparing, kapitalbevægelse og formuernes sammensætning i København 1949. Institutet for Historie og Samfundsøkonomi. Ejnar Munksgaards Forlag. Kbh. 1954. 54 sider. Pris kr. 3,00.

Behovet for empirisk belysning af de forskellige opsparingsproblemer er blevet stadig mere påtrængende. De senere års drejning af den økonomiske politik i retning af i voksende grad at bygge på generelle påvirkninger af indkomstanvendelsen har understreget dette behov. Vor reelle viden om opsparingen er set på denne baggrund tydeligvis utilstrækkelig, og det ikke mindst hvor det drejer sig om at indkredse opsparingsfænomenerne på et rent talmæssigt grundlag. Her er situationen endnu i dag den, at opsparingens totale størrelse knap nok er kendt med rimelig sikkerhed. Endnu spinklere er erfaringsgrundlaget, hvor det gælder fordelingen af opsparingen efter art og indenfor de enkelte befolkningsgrupper. Og

næsten helt i blinde arbejder man i bedømmelsen af sparevanerne og opsparingskvalitet — det sidstnævnte forstået bl.a. som varigheden af den enkelte opsparingsproces.

Institutet for Historie og Samfundsøkonomi har søgt at råde bod på nogle af de fremhævede mangler ved at tage initiativet til den ovennævnte undersøgelse over nettoopsparing, kapitalbevægelserne og formuernes sammensætning i København, som kontorchef Bjerke har forestået. Som antydning, har undersøgelsesområdet foreløbig været begrænset til hovedstaden. Ifølge forordet er det dog senere hensigten at udbygge arbejdet ved en lignende undersøgelse for nogle typiske skattekrede ude i landet, for at opnå en i lokal henseende nogenlunde alsidig belysning af opsparring, investering og formuedannelse her i landet.

Den heromhandlede lille undersøgelse er at betragte som et forholdsvis begrænset skridt i retning af en statistisk klarlæggelse af opsparingsformerne. Dels er undersøgelsen foretaget på grundlag af skattematerialet og derfor nødvendigvis belastet med dettes unøjagtigheder og begrænsninger. Dels er den behæftet med den — dog formentlig ret ringe — usikkerhed, som følger af den specielle undersøgelsesteknik, der er anvendt, navnlig derved, at undersøgelsen er foretaget på grundlag af et partielt udsnit, kun omfattende små 4000 københavnske formueejere.

For tallenes praktiske anvendelighed er det måske mere betænkeligt, at undersøgelsen er begrænset til året 1949. Det rejser i al fald straks spørgsmålet om, i hvilken grad dette år kan regnes for typisk i opsparingsmæssig henseende, således at resultaterne skulle kunne anvendes mere generelt. Ganske vist er det berettiget at betragte kalenderåret 1949 som et nogenlunde normalt år i den forstand, at virkningerne af devalueringen først satte igennem i løbet af 1950. På den anden side er bruttoopsparingens siden undergået en ganske væsentlig niveauforskydning opefter, samtidig med at der er sket betydende ændringer såvel i ind-

dringer fra den ene hovedstad til den anden som følge af forskelle i realløsniveauerne, (hvilket ikke forhindrer, at enkeltpersoner kan opnå betydelige forbedringer).

Man må dog stadig have i erindring opgørelsernes usikkerhed, de mange arbitrære forudsætninger, på hvilke beregningerne bygger, de udtrykkelige begrænsninger i de foreslåede løsninger og de mange komponenter, der bestemmer menneskelige livsvilkår (jfr. U.N.-eksperternes betænkning), som komiteen slet ikke går ind på og som omtalt stiltiende forudsætter er ens i de betragtede lande, hvilket ikke i alle tilfælde er på forhånd givet.

De to betragtede rapporter er kun små skridt på den vej, der skal føre til, at der på verdensomfattende basis kan gives meningsfulde svar på spørgsmål om internationale sammenligninger af økonomiske og sociale vilkår. De viser, at målet foreløbigt fortøner sig i det fjerne, men også, at man på selve farten under vejs til målet kan finde resultater og oplevelser af værdi.

Kirsten Rudfeld.

Kjeld Bjerke: Opsparing, kapitalbevægelse og formuernes sammensætning i København 1949. Institutet for Historie og Samfundsøkonomi. Ejnar Munksgaards Forlag. Kbh. 1954. 54 sider. Pris kr. 3,00.

Behovet for empirisk belysning af de forskellige opsparingsproblemer er blevet stadig mere påtrængende. De senere års drejning af den økonomiske politik i retning af i voksende grad at bygge på generelle påvirkninger af indkomstanvendelsen har understreget dette behov. Vor reelle viden om opsparingen er set på denne baggrund tydeligvis utilstrækkelig, og det ikke mindst hvor det drejer sig om at indkredse opsparingsfænomenerne på et rent talmæssigt grundlag. Her er situationen endnu i dag den, at opsparingens totale størrelse knap nok er kendt med rimelig sikkerhed. Endnu spinklere er erfaringsgrundlaget, hvor det gælder fordelingen af opsparingen efter art og indenfor de enkelte befolkningsgrupper. Og

næsten helt i blinde arbejder man i bedømmelsen af sparevanerne og opsparingskvalitet — det sidstnævnte forstået bl.a. som varigheden af den enkelte opsparingsproces.

Institutet for Historie og Samfundsøkonomi har søgt at råde bod på nogle af de fremhævede mangler ved at tage initiativet til den ovennævnte undersøgelse over nettoopsparing, kapitalbevægelserne og formuernes sammensætning i København, som kontorchef Bjerke har forestået. Som antydning, har undersøgelsesområdet foreløbig været begrænset til hovedstaden. Ifølge forordet er det dog senere hensigten at udbygge arbejdet ved en lignende undersøgelse for nogle typiske skattekrede ude i landet, for at opnå en i lokal henseende nogenlunde alsidig belysning af opsparring, investering og formuedannelse her i landet.

Den heromhandlede lille undersøgelse er at betragte som et forholdsvis begrænset skridt i retning af en statistisk klarlæggelse af opsparingsformerne. Dels er undersøgelsen foretaget på grundlag af skattematerialet og derfor nødvendigvis belastet med dettes unøjagtigheder og begrænsninger. Dels er den behæftet med den — dog formentlig ret ringe — usikkerhed, som følger af den specielle undersøgelsesteknik, der er anvendt, navnlig derved, at undersøgelsen er foretaget på grundlag af et partielt udsnit, kun omfattende små 4000 københavnske formueejere.

For tallenes praktiske anvendelighed er det måske mere betænkeligt, at undersøgelsen er begrænset til året 1949. Det rejser i al fald straks spørgsmålet om, i hvilken grad dette år kan regnes for typisk i opsparingsmæssig henseende, således at resultaterne skulle kunne anvendes mere generelt. Ganske vist er det berettiget at betragte kalenderåret 1949 som et nogenlunde normalt år i den forstand, at virkningerne af devalueringen først satte igennem i løbet af 1950. På den anden side er bruttoopsparingens siden undergået en ganske væsentlig niveauforskydning opefter, samtidig med at der er sket betydende ændringer såvel i ind-

komstfordelingen som i beskatningsforholdene og vilkårene på kapitalmarkedet, hvilket altsammen betinger nogen skepsis overfor en alt for direkte anvendelse af erfaringerne fra det pågældende år. Lad det imidlertid straks være sagt, at anderledes er betingelserne som regel ikke for statistiske engangsundersøgelser. I det foreliggende konkrete tilfælde, hvor det drejer sig om belysning af de mere grundlæggende træk ved opsparingen, er der endda nogen grund til at formode, at relationerne næppe i større omfang skulle være forrykket i forhold til det år, undersøgelsen omhandler.

For en konkret betragtning er det indtryk, som bundfælder sig ved gennemgangen af de indvundne resultater, at visse befolkningsgruppers og herunder navnlig de selvstændiges opsparing er så varierende og konjunkturpåvirkelig, at det her vil være lidt betænkeligt at anvende materialet som basis for mere generelle slutninger. Derimod gælder det samme næppe i tilsvarende grad de store talstærke og indbyrdes mere homogene befolkningsgrupper: funktionærerne og arbejderne, der i 1949 og perioden efter har nydt godt af beskæftigelsesmæssigt forholdsvis stabile vilkår.

Med den tiltagende indkomstnivellering knytter en ganske særlig interesse sig selvsagt til opsparingen i netop disse jævne indkomstlag. Det fremdragne talmateriale kunne tyde på, at opsparingen her i al almindelighed er blevet undervurderet. Det er ikke muligt at referere enkeltheder i undersøgelsen, men som et særligt interessant træk fortjener det at fremhæves, at arbejdere tilsyneladende når maksimal opsparingskvote (6 pct. af indkomsten) allerede indenfor et så lavt indkomstinterval som 3000—5000 kr., og at de i hvert indkomstinterval har en højere opsparingskvote end funktionærer og tjenestemænd, som iøvrigt først når maksimum i intervallet 15—30000 kr.

Den foretagne undersøgelse bidrager ikke blot med et værdifuldt nyt stof til belysning af opsparingens størrelse og fordeling på erhvervs- og indkomstgrupper og

iøvrigt også efter størrelsen og retningen af den stedfundne kapitalbevægelse. Men den giver også en del nyt materiale til belysning af sammensætningen af formuerne tilhørende det undersøgte udsnit af københavnske formueejere. Undersøgelsen har også på dette område væsentlig selvstændig værdi gennem den stedfundne talmæssige præcisering af relationer, hvorom man hidtil kun har kunnet nære meget vage forestillinger.

En ulempe er det dog — det bør understreges — at det benyttede skattemateriale kun tillader en belysning af nogle enkelte hovedgrupper af formueanbringelse nemlig indestående i bank og sparekasse samt placering i værdipapirer, forretningsaktiver og fast ejendom. Foruden en belysning af visse andre formueplaceringer ville der have knyttet sig en ikke ringe interesse til en opdeling af gruppen værdipapirer, der udgør godt 20 pct. af formuemassen. En sådan statistik specificeret efter papirets art er tilrettelagt i adskillige andre lande eksempelvis Sverige og U.S.A. og er efterhånden ret påkrævet også herhjemme. Ved at fremdrage denne lille mangel rækkes der imidlertid ikke ved hovedsagen: at den her omhandlede undersøgelse, såvidt det kan skønnes, har presset det begrænsede kildemateriale, som stod til rådighed, for næsten alle relevante oplysninger, og det på en sådan måde, at resultaterne har skærpet lysten til at få gravet dybere på andre områder. Den bebudede fortsættelse af undersøgelsen for nogle provinskommuner imødeses derfor som et velkomment supplement. Forhåbentlig vil der jævnsides hermed frembyde sig lejlighed til at gribe opsparingsproblemet an også fra helt andre sider. Undersøgelser ved hjælp af den moderne spørge- og stikprøveteknik og på grundlag af pengeinstitutternes kontooplysning ville uden tvivl kunne forøge vor viden med meget nyt.

Indtil noget sådant foreligger, vil det være vanskeligt at komme uden om den her omhandlede undersøgelse som kilde til talmæssig viden om opsparingen. De korte, vel knappe kommentarer begrænser måske den kreds, som vil lade sig interes-

sere af fremstillingen. Til gengæld er tabelstoffet gennemgående så instruktivt og klart tilrettelagt, at det skulle tilsikre også andre end de på området særligt sagkyndige en hurtig og præcis tilegnelse.

Svend Aage Hansen.

Donald R. Hodgman: Soviet Industrial Production 1928—51. Harvard University Press. Cambridge. U.S. 1954. 241 s. \$ 5,—.

Den foreliggende bog er det første offentliggjorte resultat fra russisk forskningsinstitut ved Harvard. Den officielle russiske statistik har ofte været underkastet diskussion. Forfatteren fremhæver i bogens første afsnit, at man umiddelbart kan vente, at den russiske industristatistik giver et for stærkt indtryk af den industrielle ekspansion. Det gælder navnlig den statistik, der kun omfatter staten og kooperativ industri eller den statistik, som kun medtager stordriftsvirksomheder, fordi disse grupper ved ændret organisationsform og ved stordriftsudviklingen er vokset på bekostning af industrien uden for grupperne. Russiske tal, der omfatter alle former for industri, vil også vise for meget. Den russiske industristatistik bygger nemlig på salgsværdier modsat vestlig statistik, der i reglen bygger på industriel værditilvækst. En stærkere specialisering — som den der f.eks. har fundet sted inden for traktorindustrien — fører til dobbeltregninger, der giver et overdrevent udtryk for industriens samlede vækst. I stedet for det russiske index sætter forfatteren sig det mål — på basis af tilgængelig russisk statistik — at opbygge et industrielt produktionsindex efter vestligt mønster. Ud fra lønudgifterne for 1934 konstrueres vægttal for de enkelte industrier. Lønudgifterne beregnes ved hjælp af oplysninger om gennemsnitslønninger og antallet af beskæftigede. Oplysninger om produktionsmængderne fra de enkelte industrier er dels fra officiel statistik, dels fundet ved et tidskrævende eftersøgningsarbejde i tekniske og økonomiske tidsskrifter.

Forfatteren medgiver naturligvis, at vægttal altid kan diskuteres. Han gør også opmærksom på, at der har været en række

problemer forbundet med at sikre sig, at grundlaget for vægttallene varemæssigt svarer til mængdeindexene. Alligevel mener han, at det konstruerede produktionsindex giver et tilstrækkeligt sikkert billede af mængdeforandringerne i den russiske industrielle produktion. Hovedresultaterne ser således ud:

(Tabel 15, side 89).

	Revideret index	Officielt index
1928	100	100
1934	229	305
1937	371	551
1946	304	614
1951	742	1610

I et tillæg er indexene for stordriftsvirksomhederne ført frem til 1953:

	Revideret index	Officielt index
1950	100	100
1951	115	116
1952	125	129
1953	138	144

Bogens næstsidste afsnit omhandler en række andre forsøg på at måle den industrielle udvikling i Rusland, uden at det giver anledning til betænkeligheder ved det konstruerede index. Der afsluttes med et afsnit med betragtninger over den fremtidige vækst i Ruslands industri sammenlignet med væksten i den amerikanske industri. Man må vente, at den bliver stærkere i Rusland, indtil den russiske industriproduktion når det amerikanske niveau, så må væksten i Rusland ventes at blive mindre.

Hovedresultatet af denne undersøgelse, der i særlige tillæg giver en udførlig forklaring på beregningerne og omhyggelige kildehenvisninger, bekræfter, hvad der også på anden måde har været fremme: Den officielle russiske statistik giver et overdrevent indtryk af udviklingen i industriproduktionen, men selv efter en korrektion af de officielle tal, og denne korrektion er i dette tilfælde særlig omhyggelig og metodisk, er stigningsraten i industriproduktionen imponerende.

Niels Banke.